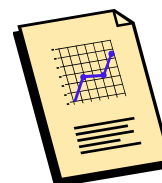




# Prakse budžetske pismenosti u zemljama članicama PEMPAL-a

*Rezultati tematske ankete  
Radna grupa za budžetsku pismenost ZPB*



Deanna Aubrey, Svetska banka  
20. Maj 2015.



## Ciljevi i obim ankete (1)

- Ova prezentacija sumira ključne informacije proistekle iz ankete sprovedene pre radionice. Kompletan izveštaj o anketi se nalazi u vašim materijalima za ova događaj.
- 14 zemalja članica Radne grupe za budžetsku pismenost ZPB su ispunile anketu (od mogućih 15) – sjajan odziv – hvala vam!
- Cilje ankete je bio da se utvrdi napredak u budžetskoj pismenosti kod zemalja članica ZPB koje učestvuju u Radnoj grupi za budžetsku pismenost. Cilj je takođe bio i da se razmene iskustva i napredak koji je ostvaren u dostupnosti i transparentnosti budžeta.



## Ciljevi i obim ankete (2)

- **Deo 1** obuhvata čime se sve zemlje bave u smislu formalnih i neformalnih obuka u oblasti vladinih budžeta, informacionih kampanja u vezi budžeta i promotivnih aktivnosti.
- **Deo 2** obuhvata koliko su budžetska dokumenta dostupna građanima (na osnovu pitanja iz alata za praćenje Međunarodnog partnerstva za budžet [www.obstracker.org](http://www.obstracker.org) i ankete Indeksa otvorenog budžeta).



## DEO I: EDUKACIJA I PROMOCIJA BUDŽETSKE PISMENOSTI





PEM PAL Europe and Central Asia Region

## Budžetska pismenost u nacionalnom planu obuka

- **11 od 14 zemalja imaju nacionalni nastavni plan obuke i okvire koji potiču instrukcije u oblasti budžetske pismenosti kao deo predmeta/nastavnih jedinica (npr. građanska prava, ekonomija, društvene studije) (Albanija, Belorusija, BiH, Hrvatska, Kazahstan, Republika Kirgistan, Moldavija, Ruska Federacija, Tadžikistan, Ukrajina, Uzbekistan).**
  - Sve ove zemlje imaju planove obuke na nivou visokog obrazovanja.
  - 5 zemalja imaju planove obuka na nivoima i visokog i srednjeg obrazovanja (Hrvatska, Kazahstan, Moldavija, Ruska Federacija, Uzbekistan).
  - Samo 1 zemlja ima planove obuka na sva tri nivoa, tj. visokom, srednjem i osnovnom (Uzbekistan).
  - 5 zemalja je ukazalo da ima i „druge“ okvire (Belorusija, Hrvatska, Republika Kirgistan, Tadžikistan, Ukrajina).
- **3 od 14 zemalja nema nacionalne nastavne planove i okvire (Jermenija, Rumunija, i Turska).**



## Uključenost MF u inicijative

- **9 zemalja je dalo podatke o različitim inicijativama, ali mali broj MF je uključen u razvoj obrazovnih planova.**
- **Albanija** – teme javnih finansija i upravljanja budžetom su uključene u univerzitetsko obrazovanje, ali bez uključivanja Vlade/MF.
  - **Belorusija** – Zaposleni u MF učestvuju kao predavači na univerzitetima, višim školama i profesionalnom razvoju (postdiplomsko usavršavanje).
  - **Hrvatska**– MF ne učestvuje u predmetima srednjeg i visokog obrazovanja vezanim za budžet. MF učestvuje na portalu u e-konsultacijama, gde se građanima pruža uvid u sve konsultacije i omogućava njihovo učešće u procesu konsultacija.
  - **Kazahstan** – MF je uključeno u stvaranje novih ekonomskih specijalnosti, odobravanje nastavnih planova i istraživačke oblasti. Ono takođe odgovara na pitanja građana postavljena na staju MF, stručnim magazinima i društvenim mrežama.
  - **Ruska Federacija**- Zajednički projekat Svetske banke i MF Rusije na unapređenju budžetske pismenosti u Rusiji.



## Uključenost MF u inicijative (nast.)

- **Republika Kirgistan** - MF ima Centar za obuku čiji je cilj da unapredi kapacitete državnih službenika i zaposlenih u različitim organizacijama u oblasti PFM. MF obezbeđuje priručnike za srednje škole. MF razvija godišnje budžete za građane. Treninzi se organizuju i na temu finansijske/budžetske pismenosti na Akademiji za menadžment, pod predsednikom Republike Kirgistan.
- **Tadžikistan** – Državni nacionalni univerzitet Tadžikistana ima predmete koji se tiču državnog budžeta. Institut za ekonomiju i finansije Tadžikistana se fokusira na obuke u oblasti fiskalne politike, budžetiranja, itd za više obrazovanje i vladu.
- **Ukrajina** – ekonomska pitanja uključujući finansijsku pismenost su deo nastavnog plana nekih specijalizovanih škola. Ovakvi planovi su u odgovornosti Ministarstva nauke i obrazovanja.
- **Uzbekistan** – MF je iniciralo simulaciju elektronskog treninga o finansijskoj pismenosti. Pripremljen je priručnik o budžetskoj pismenosti.
- Pogledati P4 u izveštaju o anketi za kompletan odgovor.



## Ostale formalne i neformalne obuke

- **10 zemalja je ukazalo na druge oblike formalnih i neformalnih obuka u vezi sa analizom ili razumevanjem vladinog budžeta:**
  - **Jermenija**– Centar za obuku funkcioniše u okviru MF.
  - **BiH** – Nekoliko NVO-ova obezbedile su serije obuka za različite nivoe vlsti (uglavnom lokalni nivo) u vezi sa učešćem građana, razumevanjem budžetskog procesa, načina da se uključe.
  - **Hrvatska** – Na web stranici MF, postavljen je budžetski vodič za građane.
  - **Kazahstan** – postoje izveštaji, infografici, slajdovi o budžetu u kontekstu zajedničkog rada MF i Ministarstva nacionalne ekonomije. On-lajn video-konferencije, webinar i podučavaju o osnovama budžeta (procedurama i rezultatima).
  - **Republika Kirgistan** – MF održava informativne i edukativne seminare za različite grupe (NVO, medije, opštinske tvaničnike). MF takođe sprovodi redovne rasprave o budžetu po regionima. Opštine nezavisno sprovode javne rasprave o lokalnim budžetima.
  - **Moldavija** – Razne organizacije civilnog društva i javne institucije organizuju mnoštvo događaja za različite ciljne grupe (npr. sindikate, NVO, studente univerziteta), o fiskalnoj politici, reformama PFM.

## Ostale formalne i neformalne obuke (nast.)

- **10 zemalja je ukazalo da postoje i drugi formalni i neformalni treninzi o načinima za analizu i razumevanje vladinog budžeta (nastavak):**
  - **Rumunija** – Od 2007, Evropski sistem računa (ESA) se implementira, a postoje razni kursevi, koji uključuju obavezu da svaki rukovodilac ekonomske službe mora da ima ESA certifikat.
  - **Ruska Federacija** – građanski budžet je napravljen da bi se poboljšala budžetska pismenost. Godišnje se objavljuje analitički materijal uz federalni zakon o budžetu u formatu dostupnom za građane. Razvijen je jedinstveni portal budžetskog sistema i unutar njega, modul „budžeta za građane“ i budžetskog kalkulatora.
  - **Tadžikistan** – nema dodatnih informacija.
  - **Uzbekistan** – periodični sastanci se održavaju sa građanima (skupštinama građana) o zagovaranju, parlamentarnim sastancima; ministarstva i službe upotnjaju svoje zaposlene sa odobrenim budžetskim planom.
- Ciljne grupe za ove obuke su vlade (6 zemalja); NVO, revizori, poslanici, parlamentarne istraživačke ili kancelarije za podršku (5 zemalja svaka); mediji (4 zemlje).
- **4 zemlje su navele da nemaju druge formalne ili neformalne obuke (Albanija, Belorusija, Turska, Ukrajina).**

## Budžetska pismenost različitih grupa

Zemlja	Vlada	Mediji	Nevladine organizacije	Poslanici	Parlamentarne istraživačke ili kancelarije za podršku	Revizori
Albanija	Visoka	Srednja	Srednja	Srednja	Visoka	Visoka
Jermenija	Srednja	Niska	Niska	Srednja	Srednja	Srednja
Belorusija	Visoka	Srednja	Niska	Srednja	Srednja	Visoka
BiH	Visoka	Niska	Srednja	Srednja	Srednja	Visoka
Hrvatska	Visoka	Srednja	Visoka	Visoka	Visoka	Visoka
Kazahstan	Visoka	Srednja	Srednja	Visoka	Visoka	Visoka
Republika Kirgistan	Srednja	Niska	Srednja	Niska	Srednja	Visoka
Moldavija	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja
Romunija	Visoka	Srednja	Srednja	Srednja	Ne znam	Visoka
Rusija	Visoka	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja	Srednja
Tadžikistan	Visoka	Srednja	Srednja	Visoka	Srednja	Visoka
Turska	Visoka	Visoka	Visoka	Srednja	Visoka	Visoka
Ukrajina	Visoka	Ne znam	Srednja	Visoka	Visoka	Visoka
Uzbekistan	Visoka	Visoka	Srednja	Visoka	Srednja	Visoka
14	V-11 S - 3 N - 0 NZ - 0	V-2 S - 8 N - 3 NZ - 1	V-2 S -10 N -2 NZ - 0	V-5 S - 8 N-1 NZ - 0	V-5 S - 8 N - 0 NZ -1	V- 11 S - 3 N - 0 NZ - 0

## Ko razvija formalne trening materijale?

- **Većina zemalja navela je da MF razvija formalne materijale za obuku o budžetskoj pismenosti (11 od 14 zemalja).**
  - Samo MF u Albaniji, Belorusiji i Ukrajini ne razvijaju ove materijale. Takvi materijali se ne razvijaju ni u Albaniji od strane bilo koje organizacije (ali postoje planovi za uvođenje politika unapređenja budžetske pismenosti u budućnosti).
- **Uključeni su i drugi akteri:**
  - 6 zemalja – **Ministarstvo obrazovanja** (Belorusija, Kazahstan, Moldavija, Ruska Federacija, Ukrajina, Uzbekistan) i/ili instituti za obuke iz PFM (Belorusija, Hrvatska, Kazahstan, Republika Kirgistan, Moldavija, Tadžikistan)
  - 6 zemalja – **instituti za obuku iz PFM** (Belorusija, Hrvatska na lokalnom nivou, Kazahstan, Republika Kirgistan, Moldavija, Tadžikistan)
  - 4 zemlje – **sektor obrazovanja** (Belorusija, Kazahstan, Rumunija, Tadžikistan)
  - 5 zemalja – **nezavisni konsultanti** (Jermenija, BiH, Republika Kirgistan, Moldavija, Ruska Federacija)
  - 1 zemlja – **Agencija za državnu službu** (Kazahstan)

## Da li postoje informacione kampanje i promocija budžeta vlada u vašoj zemlji?

Zemlja	Da		Ne		Štampani mediji i radio	Interaktivni mediji	Posebni događaji	Drugo
	Da	Ne	Da	Ne				
Albanija		Ne						
Jermenija	Da		x		x			
Belorusija		Ne						
BiH	Da		x					
Hrvatska	DA				x			Lokalne jedinice organizuju radionice/diskusije, veb-sajtovi gde građani mogu da ostave predloge.
Kazahstan	Da						x	Dan finansijera, Dan poreskih radnika, Dan računovođa
Republika Kirgistan	Da		x		x		x	
Moldavija	DA						x	
Rumunija		Ne						
Rusija	Da		x		x		x	
Tadžikistan	DA		x					
Turska		Ne						
Ukrajina		Ne						
Uzbekistan	DA		x					
14	9	5	6		4		4	2

Public Expenditure Management  
Peer Assisted Learning



PEMOPAL Europe and Central Asia Region

## Ko priprema materijale i rukovodi promotivnim/informativnim kampanjama?

Zemlja	
Jermenija	MF rukovodi ovim kampanjama, objavljuje interaktivni budžet
BiH	Budžetske kampanje su svojstvene lokalnom nivou i iz tog razloga, inicijativa, priprema materijala i celokupne kampanje koordiniraju jedinice <b>lokalne samouprave</b> .
Hrvatska	Inicijative i kampanje se najčešće implementiraju od strane <b>organizacija nevladinog sektora</b> .
Kazahstan	MF u saradnji sa <b>Udruženjem finansijera, Udruženjem poreskih obveznika</b> i Nacionalnom privrednom komorom, profesionalnim telima računovođa
Republika Kirgistan	Informacije o budžetskoj pismenosti distribuiraju se različitim metodama. <b>MF uz podršku međunarodnih razvojnih partnera</b> ima glavnu ulogu u pripremi i diseminaciji materijala.
Moldavija	MF je zaduženo za pripremu trening materijala i organizaciona pitanja. Često, pomažu mu međunarodni partneri i OCD
Rusija	<b>Predavanja ministra finansija</b> , koja se održavaju u školama i na univerzitetima (MF priprema materijale)
Uzbekistan	Materijale pripremaju <b>stručnjaci MF</b>

Public Expenditure Management  
Peer Assisted Learning

PEMOPAL Europe and Central Asia Region

## Nivo uključenosti i kapaciteti novinara

- **13 od 14 zemalja navelo je da novinari izveštavaju o budžetu vlade** (samo u Rumuniji to nije slučaj).
- **7 od ovih zemalja navelo je da su izveštaji dobro predstavljeni i tačni**.

Međutim, **5 zemalja je navelo sledeće probleme** :

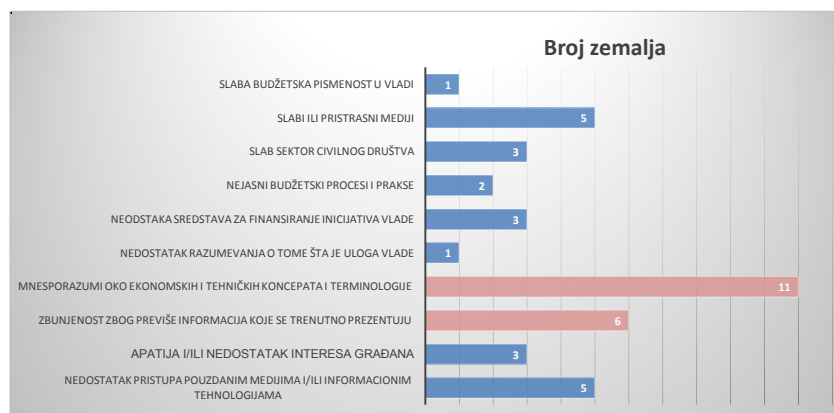
- **Albanija** – Nije sprovedena dubinska ili obuhvatna analiza
- **Belorusija** – Iako MF priprema saopštenja za medije, mediji sami prave svoje pregled i analite koje ne odražavaju uvek relanu sliku budžeta. U ovim slučajevima, Sekretar za medije u MF konsultuje se sa medijima i ponekad se materijali prilagođavaju
- **BiH** – potrebne su usmerenije obuke za novinare
- **Ruska Federacija** – postoje netačnosti u budžetskim podacima
- **Ukrajina** – Novinari imaju tendenciju da se fokusiraju na kritike budžeta i nisu uvek objektivni
- Ostale zemlje su takođe navele neke probleme sa nepreciznošću ili nedostatkom objektivnosti u izveštavanju (**Republika Kirgistan, Moldavija, Tadžikistan**).

- Iz rezultata, **dalje targetiranje obrazovnih/promotivnih inicijativa za medija i novinare** je potrebno u nekim zemljama.

## Da li organizacije civilnog društva ili nevladine organizacije proučavaju i procenjuju budžet?

- **11 od 14 zemalja navelo je da OCD i Nvo procenjuju i proučavaju budžet vlade iako neki navode probleme:**
  - **Republika Kirgistan** – fragmentirano i usko fokusirani u postavljanju pitanja, nizak nivo povratne informacije među državnim organima i OCD
  - **Moldavija** – predlozi OCD nisu opravdani i procenjeni sa ekonomskog, fiskalnog i socijalnog stanovišta; OCD nisu dovoljno nepristrasne jer imaju uzak fokus sa specifičnim interesima i nemaju dubinsko razumevanje svih aspekata javnog budžeta
  - **Tadžikistan** – OCD ostvaruju ograničeno učešće u raspravama o budžetu
  - **Ukrajina** – Prilikom priprema nacрта budžeta, razgovori se vode samo sa sindikatima i predstavnicima poslodavaca
  - **Uzbekistan** – OCD su uključene u fazu preliminarnih diskusija o budžetu na posebnim sastancima, ali nisu svi ekonomisti tako da imaju zapažanja u vezi sa kompleksnošću budžetske informacije
  - **Ruska Federacija** – navodi da postoji učešće u procesu ali je trenutno u početnoj fazi.
- **2 zemlje su navele da OCD/NVO nemaju ulogu (Jermenija i Belorusija) i Rumunija su navele da ne znaju.**
- Iz rezultata, **dalje targetiranje obrazovnih inicijative za OCD/NVO je potrebno** u nekim zemljama.

## Koji su to ključni izazovi u unapređenju budžetske pismenosti?





PEM PAL Europe and Central Asia Region

## Vaša razmišljanja o tome kako unaprediti budžetsku pismenost:

Zemlja	
Albanija	Uvođenje, u skoroj budućnosti, <b>Dokumenta budžeta za građane</b> , kao i <b>aktivno uključivanje OCD</b> u budžetski proces i diskusije.
Jermenija	Razvoj i implementacija <b>programa obuka</b>
Belorusija	Otpimalna je priprema o dstrane MF <b>pojednostavljenog pregleda javnog sektora</b> i postavljanje na <b>internet</b> . Oni koji su zainteresovani za ova pitanja biće upoznati sa ovime.
BIH	Uz zajedničku saradnju vladinog i nevladinog sektora u ovim aktivnostima .
Hrvatska	Unapređivanjeme ekonomije koja omogućava poboljšanje životnih uslova građana. Usled nedostatka finansijskih sredstava, ljudi se uglavnom bore da stovre osnovne uslove za život (stanovanje, ishrana odeća), a tek nakon njihovog zadovoljenja može se očekivati nadgradnja, iako je sve to povezano.
Kazakhstan	<b>Informacije treba da budu jasne i dostupne svakom građaninu svih starosnih doba</b>
Republika Kirgistan	Želeli bismo da <b>proučimo i uvedemo napredne tehnike</b> za unapređenje budžetske pismenosti.
Moldavija	1. <b>Jednostavnost</b> – prezentovanje dostupnih informacija široj javnosti (jednostavne i sažete informacije , na razumljiv način); 2. <b>Kredibilnost</b> – obezbediti da su prezentacije predstavljene javnosti tačne. 3. <b>redovnost</b> – treba da se uspotavi odgovarajući kalenda u skladu s kojim se informacije obelodanjuju; 4. <b>Dostupnost</b> – ljudi treba da dobijaju informacije bez mnogo muke.
Rumunija	1. <b>Stvaranje polazne definicije za sve budžetske linije</b> koje bi svaki akter mogao lako da razume; 2. Stvaranje i razvoj troškovnih standarda koji bi se koristili u budžetskom okviru; 3. Svest svih ovlašćenih zvaničnika o značaju budžetiranja zasnovanog na rezultatima
Rusija	Projekat unapređenja budžetske pismenosti u Rusiji je već otpočeo. Bilo bi bolje proučiti iskustva po ovom pitanju u sledećim zemljama: <b>Južna Afrika, Novi Zeland, SAD, Kanada, Francuska, Estonija.</b>
Turska	MF <b>može da održava obuke za medije</b> i OCD koje mogu da obuhvate i studente, zainteresovane građane.
Ukrajina	Da bismo poboljšali budžetsku pismenost među građanima, treba da razvijemo <b>lako razumljive informacije o budžetu</b> u fazi njegovog razvijanja, kao i ufazi izvršenja. Bilo bi korisno da se razvije <b>sistem socijalno značajnih indikatora</b> i da se on stalno ažurira i unapređuje uzimajući u obzir mišljenja javnosti.

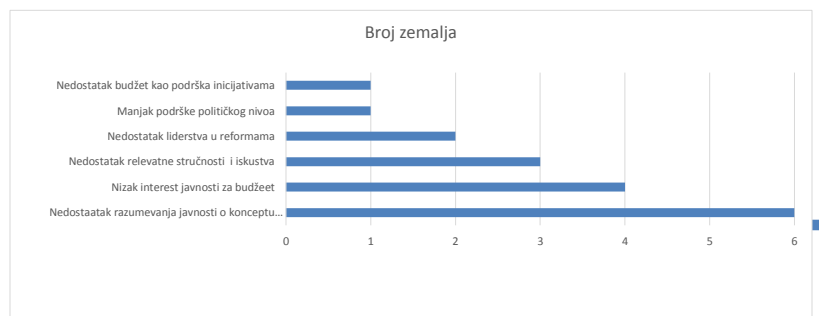
## DEO 2: DOSTUPNOST KLJUČNE BUDŽETSKE DOKUMENTACIJE ZA GRAĐANE



## Budžetska dokumentacija: Dostupnost

Zemlja	Predbudžetska izjava	Vladin predlog budžeta	Budžet za građane	Usvojeni budžet	Izveštaji tokom godine	Polugodišnji pregled/r	Godišnji izvještaji	Revizorski izvještaji
Albanija	●	●	●	●	●	●	●	●
Jermenija	●	●	●	●	●	●	●	●
Belorusija	●	●	●	●	●	●	●	●
BiH	●	●	●	●	●	●	●	●
Hrvatska	●	●	●	●	●	●	●	●
Kazahstan	●	●	●	●	●	●	●	●
Republika Kirgistan	●	●	●	●	●	●	●	●
Moldavija	●	●	●	●	●	●	●	●
Rumunija	●	●	●	●	●	●	●	●
Rusija	●	●	●	●	●	●	●	●
Tadžikistan	●	●	●	●	●	●	●	●
Turska	●	●	●	●	●	●	●	●
Ukrajina	●	●	●	●	●	●	●	●
Uzbekistan	●	●	●	●	●	●	●	●
Pjavna dostupnost (br. zemalja)	6	8	5	14	9	7	12	6
●	Ne proizvode se							
●	Dostupni javnosti							
●	Proizvode se ali nisu dostupni javnosti							

## Izazovi koji sprečavaju dostupnost budžetske dokumentacije



## Da li postoji e-verzija budžeta za građane (tj. Budžetski portal)?



- Da, u 4 zemlje, za nacionalne i podnacionalne budžete (Jermenija, Hrvatska, Kazahstan, Ruska Federacija)
- Da, u 3 zemlje, ali samo za nacionalni budžet (Republika Kirgistan, Tadžikistan, Turska)
- Ne, u 7 zemalja (Albanija, Belorusija, BiH, Moldavija, Rumunija, Ukrajina, Uzbekistan)

## Da li su građani uključeni u formulaciju budžeta vlade?

zemlja	da	ne	objašnjenje
Albanija	da		Obično predlog budžeta/fiskalni paket se razmatra između vlade/parlamenta i glavnih aktera (NVO). Ipak, dosta toga može da se poboljša u smislu redundantnosti/periodičnosti tog procesa, da bi bio održiviji i kontinuiraniji.
Jermenija	da		
Belorusija	da		Poslanici su predstavnici građana, dakle možemo pretpostaviti da građani učestvuju u diskusiji o nacrtu budžeta
BiH	da		
Hrvatska	da		Oni su zainteresovaniji za lokalne budžete jer su im bliži. Razlog za to je što takvi budžeti imaju veze sa njihovim direktnim okruženjem, tj. Jedinicom lokalne samouprave u kojoj žive.
Kazahstan	da		Građani preko poslanika u parlamentu i Maslikhat iniciraju budžetske predloge kako za nacionalni tako i za lokalne budžete
Republika Kirgistan	da		Građani učestvuju u diskusijama tokom godišnjih rasprava o budžetu u vezi sa predlogom budžeta.
Moldavija	da		
Rumunija		ne	Građani su uključeni u formulaciju vladinog budžeta samo preko svojih predstavnika u parlamentu.
Rusija		ne	Ali smo posvećeni ovome u budućnosti
Turska		ne	
Ukrajina	da		OCD mogu da učestvuju u diskusijama na Odboru za planiranje i budžet u okviru parlamenta.
Albanija	da		Prema ukrajinskom zakonu, sprovodimo konsultacije između vlade i predstavnika sindikata i predstavnika udruženja poslodavaca na sektorskom nivou
Jermenija		Ne	Nevladine organizacije učestvuju u javnim raspravama.
Belorusija	10	4	9



## Korisni resursi za budžetsku transparentnost

- Primeri budžeta za građane, i smernice MMF i OECD-a u vezi sa sadržajem i transparentnošću budžetske dokumentacije možete naći ovde (sa PEMPAL sastanka u Moskvi 2014. o fiskalnoj transparentnosti i odgovornosti): <http://www.pempal.org/event/eventitem/read/111/288>
- Aneks 'Sumarna tabela transparentnosti u ključnim izveštajima o budžetu' na 44. strani *Vodiča za transparentnost u izveštajima o budžetu* Međunarodnog partnerstva za budžet, daje pregled 8 ključnih izveštaja o budžetu i onoga što oni treba da obuhvate
  - [http://internationalbudget.org/wp-content/uploads/Government\\_Transparency\\_Guide1.pdf](http://internationalbudget.org/wp-content/uploads/Government_Transparency_Guide1.pdf) (engleski)
  - Aneks je preveden za svrhe konceptnog predloga sastanka PEMPAL u Moskvi : <http://www.pempal.org/event/eventitem/read/111/287>
- Ostal resursi obuhvataju smernice u vezi sa načinima na koje civilni sektor može da koristi izveštaje o budžetu za istraživanja i zagovaranje, takođe i izvore za medije
  - <http://internationalbudget.org/wp-content/uploads/Guide-to-Transparency-in-Government-Budget-Reports-How-Civil-Society-Can-Use-Budget-Reports-for-Research-and-Advocacy-English.pdf>
  - <http://internationalbudget.org/getting-started/budget-stakeholders/media/>



## Ključni nalazi i zaključci

- Većina anketiranih zemalja (11/14) navodi postojanje nastavnih planova ili okvira za oblast budžetske pismenosti, ali **mali broj MF učestvuje u razvoju planova obuka u oblasti budžetske pismenosti.**
- **Mnoge zemlje (9/14) organizuju informativne kampanje i promociju vladinih budžeta u svojim zemljama in** dok su MF i drugi akteri uglavnom uključeni u razvoj materijala za obuku o budžetskoj pismenosti, kako i materijala za informacione kampanje.
- **Većina zemalja (11/14) ocenila je budžetsku pismenost svojih vlada i revizora kao visoku,** dok su ostale grupe uglavnom ocenjene srednjom ocenom (osim članova parlamenta i njihovih kancelarija za istraživanje i podršku, koje su ocenjene visoko u 5 zemalja).
- **Dalje targetiranje/usmeravanje edukativnih i promotivnih inicijativa za medije/novinare i NVO/OCD je neophodno u nekim zemljama.**
- Većina zemalja (10/14) navodi da su **građani uključeni u formulaciju budžeta.**
- **Glavni izazov u poboljšanju budžetske pismenosti proističe iz nesporazuma oko ekonomskih i tehničkih koncepata i zbunjenosti usled prevelikog broja informacija koje se obelodanjuju.**
- Među budžetskim dokumentima dostupnim javnosti, **budžet za građane ostaje glavni izazov:** samo 5 zemalja je navelo njihovu dostupnost i samo 4 zemlje imaju e-portale sa budžetima za građane na nacionalnom i podnacionalnim nivoima.
- Zemlje navode da je **nedostatak razumevanja javnosti prema budžetskim konceptima najveći izazov koji sprečava dostupnost budžetske dokumentacije.**

Hvala vam na pažnji i na aktivnom  
učešću u anketi

